

Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA)
T.a.v. het Bestuur
Antonio Vivaldistraat 2
1083 HP Amsterdam

11 augustus 2016

Referentie: 11082016/HR/tvv

Betreft: Reactie discussienota "Aanpakken en Bestrijden van Fraude."

Geacht bestuur,

In mei 2016 verscheen de discussienota "Aanpakken en Bestrijden van Fraude". Daarin zijn stellingen en vragen opgenomen met daarbij het verzoek om daarover onze mening te geven. De aanpak en het bestrijden van fraude is een belangrijk thema. Wij vragen daar regelmatig aandacht voor en geven daarom graag onze input op de discussienota.

Inleiding

Het is belangrijk dat rond het thema fraude stappen worden gezet. Met name de discussie over de verantwoordelijkheid van ondernemingen met betrekking tot het voorkomen van fraude en de hiervoor noodzakelijke beheersingsmaatregelen zal beter van de grond moeten komen voordat versterking van de rol van de accountant zinvol is. Wij zien daarbij een belangrijke rol voor de politiek en wetgever.

Door de politiek, wetgevers en stakeholders zal moeten worden afgewogen in welke mate beoogd wordt de rol van de accountant voor de ontdekking van fraude te verzwaren. Het inzetten van een meer forensisch perspectief bij de controle van jaarrekeningen leidt bijvoorbeeld tot een substantiële uitbreiding van de werkzaamheden van de accountant. Dit leidt voor ondernemingen in het algemeen tot extra kosten en doorlooptijd van het afsluitproces van de jaarrekeningen en ook voor de accountantscontrole. Dit moet worden afgewogen tegen de maatschappelijke voordelen. Belangrijk is ook dat niet de indruk wordt gewekt dat met deze maatregelen er nooit meer fraudes zullen voorkomen.

Stellingen

Stelling 1: De controlestandaarden en andere uitingen van de NBA bevatten voldoende informatie voor het maken van een professioneel verantwoorde risico-inschatting.

*PricewaterhouseCoopers Accountants N.V., Thomas R. Malthusstraat 5, 1066 JR Amsterdam, Postbus 90357,
1006 BJ Amsterdam
T: 088 792 00 20, F: 088 792 96 40, www.pwc.nl*

'PwC' is het merk waaronder PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. (KvK 34180285), PricewaterhouseCoopers Belastingadviseurs N.V. (KvK 34180284), PricewaterhouseCoopers Advisory N.V. (KvK 34180287), PricewaterhouseCoopers Compliance Services B.V. (KvK 51414406), PricewaterhouseCoopers Pensions, Actuarial & Insurance Services B.V. (KvK 54226368), PricewaterhouseCoopers B.V. (KvK 34180289) en andere vennootschappen handelen en diensten verlenen. Op deze diensten zijn algemene voorwaarden van toepassing, waarin onder meer aansprakelijkheidsvoorwaarden zijn opgenomen. Op leveringen aan deze vennootschappen zijn algemene inkoopvoorwaarden van toepassing. Op www.pwc.nl treft u meer informatie over deze vennootschappen, waaronder deze algemene (inkoop)voorwaarden die ook zijn gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel te Amsterdam.

Met deze stelling zijn wij het eens. Fraude kent een misschien wel onbeperkt aantal verschijningsvormen. Het is gezien deze diversiteit onmogelijk om gedetailleerde regelgeving op te stellen die een methode voor het ontdekken van alle vormen van fraude kan bevatten. Principle based regelgeving is om die reden het meest aangewezen als guidance voor het beroep. Naar ons idee zullen het bevorderen van het bewustzijn bij accountants van de fraude risico's en training van accountants op dit terrein op korte termijn het meeste rendement opleveren. Daar hoort ook een duidelijke definiëring van fraude bij.

Stelling 2 Accountants mogen zich bij het detecteren en signaleren van fraude niet alleen laten leiden door kwantitatieve materialiteit.

Hiermee zijn wij het eens. Het spreekt wat ons betreft voor zich dat niet alleen de kwantitatieve maar ook de kwalitatieve materialiteit relevant is. De vraag is dan wel wat de norm is die daarbij wordt gehanteerd. In ieder geval is wat ons betreft wel een criterium dat het fraudes moet betreffen met impact op het controleobject.

Stelling 3 Er moeten algemene normen worden gesteld voor het toereikend achten van een herstelplan en voor het buiten de controlecliënt melden van fraude.

Met deze stelling zijn wij het niet eens. Vanwege de diversiteit van de controleklanten en de diversiteit van de vormen van fraude en de daarbij noodzakelijke specifieke eisen die moeten worden gesteld aan herstelmaatregelen, zijn algemene normen voor een herstelplan niet effectief en niet gewenst. Een herstelplan bestaat veelal uit voornemens, toezeggingen en plannen van het management om de interne beheersing te verbeteren en het afscheid nemen van de mensen die bij de fraude waren betrokken. Dergelijke oplossingen bestaan uit maatwerk. Algemene normen voor een herstelplan passen daar minder bij.

Stelling 4 Accountantsorganisaties steunen accountants voldoende bij het detecteren en signaleren van (vermoedens van) fraude.

PwC steunt haar accountants actief bij het detecteren en signaleren van (vermoedens) van materiele fraude.

Stelling 5 Internal auditors en accountants in business moeten, wanneer het verantwoordelijke management onvoldoende maatregelen neemt, fraude melden bij de externe accountant en de raad van commissarissen/interne toezicht.

Ten behoeve van de controle van de jaarrekening zijn meldingen van fraude door de gecontroleerde zeer relevant. In dit kader berust ons inziens op de leiding van de onderneming maar ook bij de accountants in business en internal auditors de verplichting om signalen van fraude te rapporteren aan zowel de raad van commissarissen en/of interne toezichthouders als aan de accountant. Idealiter zou die plicht op elke functionaris moeten rusten, ongeacht of deze RA of AA is.

Vragen

Vraag 1 *In hoeverre voldoen de in deze discussienota opgenomen positie en acties van accountants ten aanzien van fraude aan uw verwachtingen?*

Zie onze reacties hiervoor op de stellingen.

Vraag 2 *Welke dilemma's en belemmeringen ziet u voor controlerend accountants bij het detecteren en signaleren van fraude?*

Fraude is onuitroeibaar, waardoor er ongeacht de inspanningen altijd fraude mogelijk blijft. Daarom is het noodzakelijk dat er normen worden gesteld die aangeven wat er van onder andere de accountant wordt verwacht. Uit het maatschappelijk debat blijkt bijvoorbeeld dat stakeholders verwachten dat ook fraudes die niet materieel zijn voor de jaarrekening door de accountant worden ontdekt. Dat gaat verder dan de huidige controlestandaarden.

Daarnaast is aanpak van fraude zonder een bredere aanpak voor interne controle zinloos. Dit vereist een brede herziening van de verantwoordelijkheid van ondernemingen met betrekking tot preventie van fraude en de rol van de accountant hierbij. Dit kan niet zonder een helder (wettelijk) normenkader (vergelijk hiervoor COSO en de Sarbanes Oxley wetgeving uit de VS) op basis waarvan de onderneming en haar bestuur jaarlijks verantwoording kan afleggen over de effectiviteit van de interne beheersing waaronder de maatregelen die toezien op de voorkoming van fraude (zeker voor OOB's). Ook dient het bestuur dan in het bestuursverslag een overzicht te geven van de belangrijkste frauderisico's en de wijze waarop deze door het bestuur zijn gemitigeerd. De accountant zou dan assurance kunnen verstrekken bij de effectiviteit van de interne beheersing en assurance kunnen verstrekken bij het Bestuursverslag. Het vraagstuk van voorkoming van fraude vraagt dus om een brede aanpak waarbij zowel door de politiek, de wetgever, het bedrijfsleven als de accountant stappen moeten worden genomen.

Voorts geldt dat sommige vormen van fraude niet door de reguliere accountscontrole zijn te ontdekken. Dit kan komen door situaties van samenspanningen en pogingen tot het verhullen van fraude, maar bijvoorbeeld ook door situaties dat informatie relevant voor het ontdekken van fraude niet toegankelijk is voor de accountant. Hierbij kan gedacht worden aan toegang tot zakelijke emails of privé emails (privacyrechten van werknemers) en gegevens die uitsluitend bij derden aanwezig zijn. De inherente beperkingen van de accountantscontrole en de verwachtingen daarvan zullen goed moeten worden gecommuniceerd. Niet moet worden vergeten dat in de praktijk bij fraudeonderzoeken blijkt dat het trekken van conclusies vaak uitermate moeizaam is.

Vraag 3 *Welke dilemma's en belemmeringen ziet u voor samenstellende accountants, internal accountants en accountants in business bij het detecteren en signaleren van fraude?*

Voor de samenstellende accountants, internal accountants en accountants in business zien wij veelal dezelfde dilemma's en belemmeringen als voor controlerend accountants. Voor de externe accountant geldt dat indien de gecontroleerde onvoldoende maatregelen neemt in situaties van fraude de externe accountant de opdracht (tussentijds) moet beëindigen. Een dergelijke verplichting geldt onverkort voor de samenstellende accountant. Voor interne accountants en accountants in business is zo'n stap, het opzeggen van de arbeidsrelatie, veel complexer.

Vraag 4 Welke dilemma's en belemmeringen ervaart u in de praktijk als controlerend accountant/samenstellende accountant/internal auditor/accountant in business bij het detecteren en signaleren van fraude? (Geef in uw antwoord a.u.b. aan welke functie op u van toepassing is)

Als externe accountant ervaren wij de onbekendheid van het management van ondernemingen en hun toezichthoudende organen over de diepgang van hun eigen verantwoordelijkheid voor het detecteren en voorkomen van fraude. Dat geldt ook voor hun verantwoordelijkheden om passende maatregelen te nemen. We denken hierbij aan de mate van diepgang en onafhankelijkheid van onderzoek naar managementfraude, maar ook over wat passende disciplinaire maatregelen naar werknemers zijn.

Deze verantwoordelijkheid zou actiever mogen worden beklemtoond door wetgever en toezichthouder, en ook door duidelijker wet- en regelgeving. Zie bijvoorbeeld ons eerdergenoemde punt over interne controle bij vraag 2.

Door deze onbekendheid met eigen verantwoordelijkheid ligt de druk vaak op de accountant om management te dwingen de juiste maatregelen te nemen, soms middels dreigen met onthouding van de accountantsverklaring. Dat leidt tot spanningen. Wij maken herhaaldelijk mee dat in situaties waarbij de accountant een robuuste discussie heeft gevoerd met de klant over fraude en corruptie, de klant na afronding van de controle de relatie met de accountant beëindigt. In deze situaties is discontinuïteit in de accountantscontrole maatschappelijk niet altijd wenselijk.

Vraag 5 Op welke wijze kunnen de genoemde dilemma's en belemmeringen volgens u worden weggenomen?

Wij zien met name de noodzaak om als politiek, stakeholders en accountants meer voorlichting te geven over de op dit moment geldende regelgeving met betrekking tot de verplichting tot voorkoming van fraude. Het vraagstuk van voorkoming van fraude vraagt dus om een brede aanpak waarbij zowel door de politiek, de wetgever, bedrijfsleven als accountant stappen moeten worden genomen.

Vraag 6 Hoe kan het risico beheerst worden, dat de accountant loopt in een conflictsituatie met zijn cliënt/werkgever bij het melden van fraude of indien de cliënt/werkgever weigert een redelijk herstelplan uit te voeren?

Dit risico is in omvang beperkt. De accountant dient in een dergelijke situatie zijn opdracht terug te geven en de relatie met controleklant te beëindigen en een melding te doen bij de AFM over een tussentijdse beëindiging van de controleopdracht en bij een wettelijke controle mogelijk een melding te doen bij de KLPD.

Vraag 7 Welke andere maatregelen acht u noodzakelijk om accountants hun rol als poortwachter bij de aanpak en bestrijding van fraude te kunnen laten vervullen?

De accountant speelt momenteel bij de controle van de jaarrekening een belangrijke rol met betrekking tot het ontdekken van afwijkingen van materieel belang die het gevolg zijn van fraude of fouten. Aangezien fraude vaak gepaard gaat met samenspanning en verhulling en omdat de accountant vanuit het perspectief van de jaarrekeningcontrole kijkt, zal de accountant echter niet in staat zijn alle situaties van fraude te ontdekken. Belangrijk is daarom om aandacht te blijven besteden aan voorlichting van het maatschappelijk verkeer over de rol van de accountant en de verantwoordelijkheid van de accountant op dit terrein.

Hoogachtend,
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Fernand Izeboud RA
partner
fernand.izeboud@nl.pwc.com
T: 088 792 33 02
F: 088 792 94 46